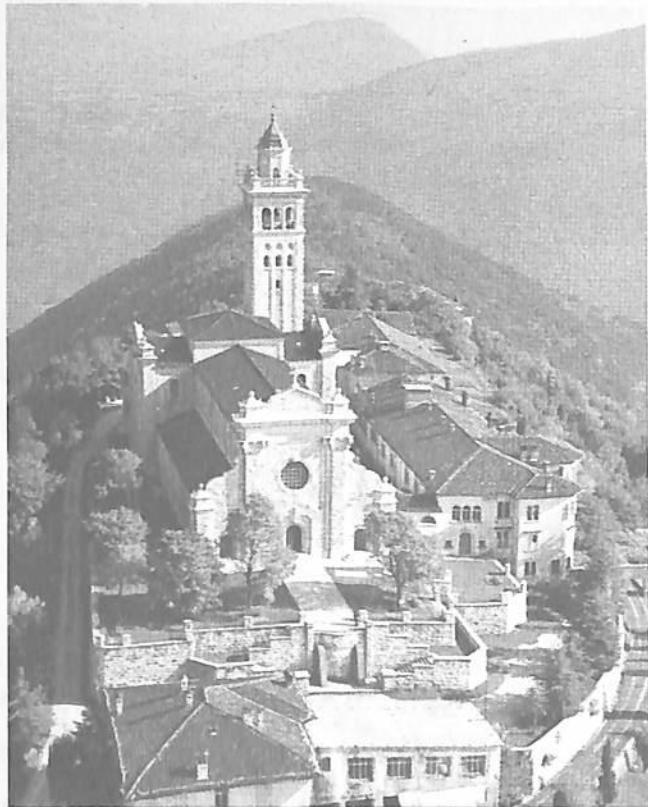

NA SVETI
GORI
ZVON ZVONI

SLOVENSKI PESNIKI
MARIJI
S SVETE GORE

*Na Sveti gori zvon zvoní,
hité k Mariji romarji.
Le pojte romarji lepó,
častite Mater kronano.*

*

*Na Sveti gori stanuješ,
v nebesih kraljuješ;
le prosi, Marija,
v nebesih za nas.*

*Grem z romarji v goro in molim... Hodim prvikrat
in me mika vse, kar vidim: suh brinov grm, kača, ki
se je povlekla s poti med kamenjem, šum škržatov v
nizkem hrastju, rdeča barva kamenitih tal, globoka
dolina, nad katero smo se vzpelj, in vedno širše in
vedno svetlejše nebo, ki se odpira nad nami, čim
više smo. O Sveta gora! Veliko gorá sem že oblezel.
Bolj so strme, bolj so kamnite, pa so prijetne. Tebi
pa niso po krivici stari ljudje vzdeli, da si Skalnica.
Pusta si, kakor Kras. Pa mi v glavo noče, kako si,
Mati Marija, prav njo izbrala, kako si hotela prav
vrh tega najbolj vsakdanjega hriba v moji goriški
deželici za svojo hišo? Ali si sirotno pasirico Uršulo
Ferligojevo tako ljubila? Ljubila si jo. V Urški pa si
ljubila še vse druge nas. Zato, menim, zato si hotela
biti prav na Sveti gori, ker je prav od tu kakor iz
srede v krogu odprt pogled na vse štiri vetrove
našega sveta: na Tolmince, Čepovance in
Trnovčane, na Brda in Vrhovlje, na Pevmo, Gorico
in Sovodnje, na Kras do Železnih vrat, do Štjaka in
Tabra, na Vipavsko mimo Čavna do Hrušice in še
do morja in Benetk...*

*Tole premišljjam, molim, golčim za glasom trudnih
romaric in mi je dobro in hudo... Potem pa zopet
vidim svojo nebeško Mater. Tam gori v rebri hodi
pred nami, sama. Toliko hudega je na svetu.
Strašno težko bisago človeških prošenj je zadela, pa
nese svojemu ljubemu Sinu, da bo pogledal, uslišal,
če je božja volja, pomagal...*

Ivan Pregelj

*Jezušček med trtami,
Jezušček med oljkami,
ziblje ga Marija...
Zlata pala je stezà
preko polja ravnega,
dete, pojava k njima.*

*Kdo sva tujca in od kod?
K Jezusu na božjo pot
greva z onkraj Soče,
in k Mariji greva, z Brd
izpod oljk in izmed trt
romarja brez koče.*

*K meni, k meni, romarja!
Kar iskala, sta našla:
Jezusa, Marijo,
v Betlehemu sredi trt,
sredi oljk kot sredi Brd
tiho domačijo.*

*K meni, k meni, romarja!
Kar iskala, sta našla:
bomo skup živeli,
bova skupaj sanjali,
zibelke poganjali,
si o domu peli...*

*Mati božja objema me,
Jezušček prižema te -
joj, saj smo si znanci:
midva z Brd, in onadva
s Svetе Gore sta doma,
z doma vsi pregnanci...*

Oton Župančič

*Na skali roža raste,
roža Marija, rajska Mati,
roža sedmerih žalosti.*

*Roža Marija, glej zemljico našo,
žalostna pota so romarska,
tihe so pesmi, ki prosijo.*

*Materam našim so križali sine,
materam našim so srca prebodli
z meči sedmerimi.*

*Roža Marija, rajska Mati,
pomagaj nam v milosti svoji,
roža sedmerih žalosti!*

*Roža Marija solzó potočila,
roža Marija za našo srečo,
roža sedmerih radosti.*

France Bevk

*Sveta Gora,
blagoslov trpljenja in napora.
Polna ostrih zob in okrnjenih dreves,
posejana z jeklenimi zrni in ostanki teles
si otrdila svoj blagoslov v gnev kamenit -
O, vidim: v tebi je kamen, težak in strašen kamen.
Toda ob tebi je Soča, zelena in bridka voda,
ob tebi je Grgar in hčerka Gorica in Solkan in Sabotin*

*- in ti si nema - !
Pa saj vemo, kaj ti moč izžema:
Ob tvoje žice suva veter z juga in nežno boža s severa,
joka in stoka in roke steza v mleko mesečin
o, in dviga kelih bolečin na vrh najglobljih visočin -
Tam joče Mati žalostnega naroda
in zbira na prestolu stražnem vse prelite solze.*

*Sveta Gora
bodi blagoslov trpljenja in napora.
Gledaš naše zlate zvezde in jih vodiš po slovenski cesti,
pelji vse naše želje v sijaj velikonočne prelesti,
da se bo razlila kmalu nad nami silna jutranja gora,
in se bo nad beneško ravan razvil naš veliki dan.*

*Kdaj bomo vrgli kadilo na tvoj zmagoslavni žrtvenik?
Kdaj bo vstal iz groba naš veliki Mučenik?*

Edvard Kocbek

*Iz časa smo in romamo na sveto goro večnosti
vse dni in noči in od vseh strani
romarji, romarji, romarji...*

*Dohitevamo se na poti in prehitevamo
ne po svoji volji - kakor nam je namenjeno,
in se poznamo po romarskih palicah
in - vsak jo ima - po čutaricah.*

*Naše palice - urezali smo jih med potjo -
nam v rokah rastó in cvetó
in ko se nanje opiramo, nam v srcu zori
sad božje ljubezni, miru in svete sproščenosti.*

*Čutarice naše romarske - sproti jih polnimo
iz studenih virov, ki iz večnosti vro
sladki in grenki in je v njih čudežna moč,
da se bližamo koncu, ki je začetek, psalme pojoč.*

*Iz časa smo in romamo na sveto goro večnosti
vse dni in noči in od vseh strani
romarji, romarji, romarji...*

Joža Lovrenčič

*Sveta gora,
krona vrhu skalnate vzpetine,
romarska si pot
vseh strtih in prosečih duš.*

*Ognjeni boj,
ki leta je divjal okoli tebe.
Živemu ni prizanesel.
Padli so ljudje, drevesa.
Vso naravo spremenil je ogenj.*

*Tvoj sveti hram,
v tem nečloveškem boju,
postal je tudi žrtev.
Spremenil se v ruševine.
V spomenik grozotnemu nasilju.*

*Ko po končanem boju
pobrana bodo trupla
in ko drevesa nova
zopet bodo zelenela,
iz ruševin
naj novo svetišče tvoje zraste.*

*Takrat, Marija Svetogorska,
usliši nas:
ta sveti kraj
naj ne pozna več vojnih razdejanj!*

Pavla Medvešček

*V nedeljsko jutro preko žic bodečih
je s Sveti gore glas zvonov priplaval,
z žgolenjem ptic se v zraku poigraval,
naprej hitel, poln naročil ljubečih

za vse, ki do Kraljice Svetogorske
so vdano in ljubezen ohranili,
ki radi k njej na goro bi stopili.
Povsod jih najde, preko vse Primorske.

Marija ve, da v milostno svetišče
otrok le malo poklekniti more,
a duh premnogih jo vsak dan obišče.

V težavah vsem do milosti pomore,
darov nasuje polno jim prgišče.
Z dobrotno roko nudi jim opore.*

Ljubka Šorli

Že prišla je ura slovesa,
pustiti je treba ta kraj...
Naj solze teko iz očesa,
ko gorski zapuščamo raj!

*Oj, z Bogom, ti kličemo, Mati,
ko gremo s te svete goré...
»Ne nehaj ob strani nam stati!«
v tej uri nam kliče srcé.*

*O Mati, lepo je pri tebi,
tu v srca naseli se mir,
v telesni in dušni potrebi
pomagaš, tolažbe si vir.*

Oj, z Bogom...

*Prišli smo iz solzne doline,
kjer srečo razjeda nam greh;
zdaj vračamo s svete višine
domov se po novih poteh.*

Oj, z Bogom...

Miroslav Brumat

V uvodu k pesmarici Svetogorske pesmi je koprski škof Metod Pirih zapisal, da ima Sveti Gora toliko zborovskih pesmi, kakor nobena druga božja pot v Sloveniji in zamejstvu. To velja tudi za Sveti Goro v slovenski poeziji.

Ta primorska božja pot je že v davnih časih navdihovala neznane ljudske pevce. Njihove pesmi so kmalu postale last vernega ljudstva, prehajale so iz roda v rod, se glede na čas in kraj rahlo spremenjale, vendar so ohranile svojo prvotno podobo. Nekaj teh pesmi, ki so bile med ljudstvom še žive v preteklem stoletju, je Karel Štrekelj objavil v prvi knjigi Slovenskih narodnih pesmi (1895-1898). Med njimi je najbolj znana in najdaljša Na Sveti gori vkop zgoni, ki se je ohranila v več različicah. Kakor večji del ljudskih pesmi so tudi svetogorske polne pristnega občutja in miline. Umetna pesniška besedila so nastala predvsem v zvezi z usodnimi zgodovinskimi dogodki ali pa okrog pomembnih obbletnic, tako na primer ob grozotah in posledicah prve svetovne vojne, v dobi fašističnega nasilja nad primorskim ljudstvom in ob 400-letnici, ki je potekala v letu, ko se je pričela druga svetovna vojna.

Najnovejša besedila je pobudila 450-letnica svetogorskega svetišča. Nekaj pesmi je nastalo tudi zunaj tega časovnega loka.

Iz preteklega stoletja je znana pesem Miroslava Vilharja Sveti gora, ki je izšla v Bleiweisovih Novicah leta 1851 in njena različica Romanje na Sveti goro, objavljena v Soči leta 1877 in podpisana s psevdonimom Lukavečki, ki se domnevno navezuje na Sveti Goro. Na začetku našega stoletja je Andrej Pavlica izdal zbirko Skalnica - Psalmi v čast Mariji Devici svetogorski. Revija Cvetje z vertov sv. Frančiška, ki jo je urejeval sloviti jezikoslovec p. Stanislav Škrabec, je sredi vojnih let objavila dvoje pesmi s svetogorskimi motivi. Strahote prve svetovne vojne in prizadevanja za

obnovo svetišča nakazujeta dve pesmi Petra Butkoviča - *Domna*, *Na svetogorski cesti in Sveta gora*. France Bevk je v pesniških podobah izrazil trpljenje naših ljudi in zaupanje v Marijo in v božjo pomoč v pesmih Roža Marija in Naša pesem. Sveta Gora se omenja tudi v Župančičevi pesmi Begunka pri zibelj, sliki iz vojnih dni, ko je begunko iz Brd doletela podobna usoda kakor svetogorsko Marijo, ki je morala zaradi opustošenja zapustiti sveti kraj. Legenda o Mariji in pastirici Urški je daljše besedilo v verzih, ki ga je v slogu ljudske pesmi izoblikoval Joža Lovrenčič. Pesnik je Sveti Gori posvetil še krajšo legendu Roža Marija, v kateri okvirno povezuje zgodbo o Roži Mariji, njenem čudežnem snu in o ženah, ki jim bo Jezus otroke blagoslovil, s prošnjo Mariji, da bi se »v pretežkem času« ozrla na nas in nas rešila »sužnjih dni«. Pesem je izšla sredi vojne vihre leta 1944.

Številne svetogorske pesmi so bile objavljene v dveh letnikih mesečnika *Svetogorska Kraljica*, ki je izhajal v Gorici v letih 1938 in 1939 in je bil v času fašistične diktature edini časopis v slovenskem jeziku na Primorskem. V času zaukazanega kulturnega molka je veliko pomenil ne samo v verskem, ampak tudi v narodnostnem pogledu. Med imeni, ki se pojavljajo na straneh *Svetogorske Kraljice*, so Venceslav Bele, Miroslav Brumat, Andrej Pavlica, Štefan Tonkli, Ivan Tul, Slavka Zorova in še kdo. Večina njihovih pesmi je primerna za cerkveno rabo, mnoge pa so priložnostne. Literarno zanimivi sta na primer dve pesmi Štefana Tonklja (psevdonim Stenko Andrejevič). Marsikatero besedilo iz Svetogorske Kraljice je uglasbeno. Skupaj z drugimi uglasbitvami so izšle v pesmarici *Svetogorske pesmi ob 450-letnici Svetе Gore*. Poleg omenjenih avtorjev besedil so tu zastopani še m. Elizabeta Kremžar, Ljubka Šorli, Peter Flander, Ivan Pojavnik in drugi. V obdobju 1939-1989 je Ljubka Šorli objavila kakih deset Sveti Gori posvečenih pesmi. V njih spremlja

usodo božje poti skozi petdeset let, od začetka druge svetovne vojne, ko je napisala pesem *Svetogorski Materi s prošnjo*, »naj milosti z višave trosi / v našo bedo in gorje«. Miselno in čustveno doživljanje Svetе Gore se v njenih pesmih spaja z lirske opisi narave in pokrajine. V 50. in 60. letih je Peter Flander v glasili, ki ga je sam izdajal v Trstu ozziroma v Gorici, objavil vrsto svojih pesmi kakor tudi besedila drugih pesnikov, na primer m. Elizabete Kremžar. Flandrove pesmi so preproste in spevne, nekatere so tudi uglasbene. V pesniški zvirki Pavle Medveček Kamnite misli so zbrane pesmi iz vojnih let 1941-1945. Med njimi je tudi pesem *Sveta Gora*, izraz groze in upanja, saj je romarsko pot »vseh strih in prosečih duš« opustošil ognjeni boj, toda iz ruševin bo zraslo novo svetišče. Svetogorski motiv vsebuje tudi pesem Edvarda Kocbeka Sončna jadra.

450-letnico Svetе Gore sta v verzih počastila s. Krista Povirk in Ivan Pojavnik, Branko Rudež pa je iz začetnih verzov ljudske pesmi izoblikoval pesem *Marija naročila je*. V izbor svetogorskih pesmi je vključena tudi ena izmed številnih neobjavljenih pesmi, ki jih je v jubilejnem letu zložil Danilo Cimprič.

Svetogorske pesmi se med seboj razlikujejo po nastanku, po umetniški vrednosti in sporočilni moči. Njihovo številnost gre pripisovati dejству, da je Sveti Gora v stoletjih doživljala hude pretrese in da je ljudstvo, ki je živilo in živi tod, prestalo mnogo preizkušenj, zato je svojo usodo tembolj povezovalo z usodo Svetе Gore. Izbor svetogorske poezije kaže, kako so se posamezni avtorji odzivali na zgodovinsko dogajanje in kako sta jih zlasti v težkih časih navdihovali globoka vernost in neomajna narodna zavest. Njihove pesniške izpovedi odkrivajo zanimivo stran v zgodovini naše književnosti.

Lojzka Bratuž

KAZALO

Na Sveti gori zvoní... (ljudska)	5
Na Sveti gori stanuješ... (ljudska)	5
Grem z romarji v goro... (Ivan Pregelj)	7
LEGENDA O MARIJI S SVETE GORE	
IN PASTIRICI URŠIKI (Joža Lovrenčič)	9
Vstal je romar na pot... (Ivan Pregelj)	15
MARIJA SE VESELI Z ROŽO (ljudska)	17
MARIJA ZGODI VSTAJALA (ljudska)	18
MARIJA GRE Z JEZUSOM	
NA BOŽJO POT (ljudska)	19
ROŽA MARIJA (Joža Lovrenčič)	21
Mati naša Svetogorska... (Ljubka Šorli)	23
SVETA GORA (Miroslav Vilhar)	25
ROŽE (Andrej Pavlica)	27
MOLITEV NA POKLONIH (Andrej Pavlica)	28
Nizko se je sklonilo nebo... (Alojzij Res)	29
SVETIŠČE (Simon Gregorčič)	31
BEGUNKA PRI ZIBELI (Oton Župančič)	32
ROŽA MARIJA (France Bevk)	33
NAŠA PESEM (France Bevk)	34
SVETOGORSKI MATERI	
MILOSTI (p. Blanko Kavčič)	35
SVETA GORA (Peter Butkovič)	36
NA SVETOGORSKI CESTI (Peter Butkovič)	37
SVETOGORSKI MATERI BOŽJI (Janko Leban)	38
SVETOGORSKI	
MATERI - KRALJICI (m. Elizabeta Kremžar)	39
POZDRAVLJENA, KRALJICA	
SVETOGORSKA (m. Elizabeta Kremžar)	41
In videla si človeka... (Alojz Rebula)	43
ROMANJA (Ivan Pregelj)	45
MARIJA S SVETE GORE (Ludvik Zorlut)	46
NA SVETI GORI V MESECINI (Edvard Kocbek)	48
ROMARJI (Joža Lovrenčič)	49
SVETOGORSKI MARIJI (Alojz Gradnik)	50
SVETOGORSKI KRALJICI (Venčeslav Bele)	52
SVETOGORSKA MATI MILA (Venčeslav Bele)	53
POJDIMO NA GORO (Miroslav Brumat)	54

SVETOGORSKI VENEC (Slavka Zorova)	56
SVETOGORSKI BOŽIČ (Iva Tušar)	57
DARITVE NA SVETI GORI (Štefan Tonkli)	58
V DOLINAH MRAK (Štefan Tonkli)	59
MINULO LET JE ŠTIRI STO (Ivan Tul)	60
SVETA GORA (Pavla Medvešček)	62
KO NA SVETI GORI ZVONI (Ljubka Šorli)	63
NA SVETI GORI 1946 (Ljubka Šorli)	64
NA SVETI GORI	
POMLAD SE MUDI (Ljubka Šorli)	65
MOLITEV IZGNANCA	
OB VRNITVI MARIJE NA SVETO GORO	66
Pozdravljenia, Mati... (Marijan Breclj)	67
SVETOGORSKA (m. Elizabeta Kremžar)	68
SVETOGORSKI KRALJICI (Peter Flander)	69
SVETOGORSKA MARIJA (p. Venčeslav Vrtovec)	70
SVETOGORSKI	
MATERI (p. Krizostom Sekovanič)	71
SVETA GORA (Ljubka Šorli)	72
JESENSKO NAROČILO (Ljubka Šorli)	73
SKALNIŠKE ZVEZDE (s. Krista Povirk)	74
MOLITEV H KRALJICI SVETOGORSKI (s. Krista Povirk)	75
SVETOGORSKA KRALJICA (Jože Vesenjak)	76
SVETOGORSKI ZVEZDI (Ivan Pojavnik)	77
SVETA GORA SI MARIJA (Ivan Pojavnik)	78
PRIJAZNO VABI (Zora Saksida)	79
V SVETOGORSKI BAZILIKI (Danilo Cimprič)	80
MARIJA NAROČILA JE (Branko Rudež)	81
ROMARSKO SLOVO (Miroslav Brumat)	82
SVETA GORA V SLOVENSKI POEZIJI	
(Lojzka Bratuž)	83
OPOMBE	87